сукупністю відповідних класифікаційних ознак. Використання запропонованих класифікаційних ознак дозволить удосконалити існуючі інформаційні моделі економічних об'єктів.

Література

1. Пугаченко О.Б. Облік процесів матеріального забезпечення в системі управління хлібопекарними підприємствами : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» /О.Б. Пугаченко. – Одеса, 2008. – 17 с.

УДК 657

Пушкар М.С.,
д.е.н., професор, професор кафедри ревізії та аналізу,
Пушкар М.Р.,
магістрант,
Тернопільський національний економічний університет

ЗМІНА ТЕОРІЇ ОБЛІКУ НА ОСНОВІ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПАРАДИГМИ

Розвиток теорії обліку є необхідним фактором пізнання закономірностей функціонування підприємства в постійно змінюваному середовищі. Завдання обліку ускладнюються разом із змінами в економіці, яка набуває все більшої складності та динамічності господарських процесів. В сучасному діловому світі облік служить не тільки засобом відображення фактів господарської діяльності, здійснених у минулому, а й таких, що відбуваються щоденно у реальному часі і передбачуваних стратегічними планами.

Якщо у минулі епохи аграрного та індустріального суспільства мета обліку не визначалася, а неформально виражалася у складанні форм фінансової звітності, то в сучасних умовах переходу до суспільства, що ґрунтується на знаннях ,на облікову службу покладено завдання генерувати інформацію про минулі, сучасні та очікувані події майбутнього. Метою обліку стає перетворення даних в інформацію про діяльність підприємства, яка виступає в ролі фактора виробництва, що сприяє адаптації бізнесу до змін середовища.

Використання традиційної парадигми обліку подвійного запису, яка вірно служила понад 500 років, на сучасному етапі розвитку економіки гальмує пізнавальну діяльність менеджменту підприємств штовхаючи до звичних стереотипів. Традиція лише віддаляє шлях істини, а невідоме лякає своєю неприсутністю, і невизначеністю. Парадигма обліку завжди знаходять втілення у певних теоріях, які за своєю будовою являють собою внутрішньо

диференційовану й цілісну систему. Теорія, складається із знань залежностей одних елементів від інших, а зміст виводиться із деякої сукупності понять і логічних тверджень на основі методологічних принципів, правил, аксіом.

Атрибутами теорії є закони науки, класифікації, типології, об'єкти, схеми, моделі, зв'язки, властивості тощо. Теорія має багаторівневу конструкцію, яка ґрунтується на внутрішньо диференційованих елементах і сукупності постулатів, принципів, правил. Теорія включає такі елементи:

- вихідну емпіричну основу – факти господарської діяльності, які вимагають групування і тлумачення за окремими критеріями, визначеними користувачами інформації;
- вихідну теоретичну основу – припущення, аксіоми, постулати, закони, моделі, ідеалізовані (розумові) об'єкти теорії (різні конструкції у теоретичних схемах і моделях, що дозволяють виявити суттєві зв'язки, і закономірності функціонування окремих об'єктів);
- логіку теорії – множину допустимих логічних доведень та висновків;
- сукупність висновків, які породжує теоретичне знання і які можна використати у практичній діяльності.

Так, у давні часи (Шумер, Єгипет) за об'єкт обліку приймали конкретні цінності та зобов'язання, що відображає статику (від гр.statos – те, що стоїть, спокій, незмінність). Парадигма обліку ґрунтувалася на інвентарі та відповідальності за власність, яку час від часу уточнювали

У період еллінізму центр уваги змістився до фіксування фактів господарської діяльності, що передбачає їх групування в хронологічному (часовому) та систематичному (за окремими цінностями і зобов'язаннями) аспектах [1, с. 63] Тривалий період (від зародження до XIII ст.) переважала уніграфічна форма обліку в різних варіантах (інвентарях, регістрах, книгах, кодексах).

З XV ст. переважною стає диграфічна парадигма обліку, яка ґрунтується на відображенні фактів господарської діяльності методом подвійного запису. Для цього потрібно було у систему обліку внести елементи наукового пізнання – систематизувати рахунки обліку, фіксувати в документах факти, розробити правила і алгоритми записів у книгах та процедури обробки даних, форми книг тощо. Неможливість використати динамічні властивості системи обліку в значній мірі можна пояснити тим, що існуюча обчислювальна техніка не дозволяла обробити великі масиви даних в реальному часі (в основному використовували рахівницю, а з 20-х років XX ст.. – механічні машини (арифмометр), з 70-х років – перфораційні машини).

На формування парадигми значний вплив має системологія, у відповідності до якої розглядати облік як систему, що має певні архітектурні деталі:

- наявність мети (на жаль, бухгалтери розходяться у поглядах на мету і визначають її в якості механізму обробки даних, а не засобу генерування інформації для менеджменту);
- упорядкованість елементів системи з метою раціонального способу обробки даних (на жаль, в цьому питанні в теорії обліку не наводять доведень, а називають ті, так звані, елементи методу, які приймає співтовариство без будь-якої критики);
- структура (будова, образ) системи обліку, яка би відповідала вимогам науково-технічного прогресу та постіндустріального суспільства;
- ієрархічність (інформаційне задоволення вимог менеджменту різного ієрархічного рівня – вищого, середнього і нижнього);
- гнучкість процесора обробки даних (використання не тільки подвійного запису, а й інших неформалізованих методів);
- входи в систему (надходження повідомлень, що описують факти господарської діяльності про минулі, сучасні та майбутні події);
- виходи із системи (різноманітна інформація для різних категорій користувачі).

Парадигму обліку постіндустріального суспільства потрібно формувати свідомо і цілеспрямовано на основі уявлення її архітектури та виявлення закономірностей розвитку обліку з використанням інформатики, системології, кібернетики, комп'ютерної техніки, штучного інтелекту та інших досягнень науки і техніки [2, С. 128 – 132]. Аналіз розвитку системи обліку за останні 30 років свідчить про те, що віра бухгалтерів (науковців і практиків) в її абсолютну цінність є безпідставною через її відірваність від прогресу суспільства, замкнутість «у собі», ігнорування таких факторів впливу на неї, як:

- масштаб підприємства (для великих, середніх і малих підприємств необхідні інваріанти обліку);
- галузь економіки (управлінський облік має різну структуру в галузях економіки та конкретних підприємствах);
- запити менеджерів (облік повинен генерувати оригінальну інформацію за рівнями управління та індивідуальних запитів)
- рівень економічної культури (високий, середній, низький)
- креативність інформації (генерування такої інформації, якої зараз немає, але вона актуальна для бізнесу та суспільства);
- ієрархічність управління (стратегічний, тактичний та операційний рівень і відповідно три моделі обліку для менеджменту);
- рівень комп'ютеризації, який революціонізує обробку даних і розширює інформаційне поле;

- врахування впливу зовнішнього середовища (правові, податкові, кредитні, конкурентні відносини).

Найсуттєвішою вимогою до системи обліку та обробки даних є не намагання автоматизувати існуючу модель, а з допомогою комп'ютерної техніки робити те, що до цього часу ніхто не робив. Комп'ютер здатний обробляти величезні масиви різних даних у реальному часі, але проблема полягає в тому, що, як зазначав сто років тому Г.Емерсон: «Люди вже давно зрозуміли необхідність обліку, але не зовсім розуміють що і як треба обліковувати [2, с. 94]. Мету обліку він вбачав у тому, «....щоб збільшити число та інтенсивність попереджень, щоби дати такі повідомлення, які ми через зовнішні відчуття не отримаємо» [2, с. 96].

Література

1. Соколов В.Я. Бухгалтерский учет : от истоков до наших дней. уч.пособ.для вузов . – М. : Финансы и статистика, 2004. – 638 с.

2. Сучасні проблеми розвитку системи обліку в Україні : монографія / за ред.. М.С.Пушкаря – Тернопіль : ТНЕУ,2010. – 268 с.

3. Емерсон Г. Двенадцать принципов производительности. – М.: Бизнес-информ, 1997. – 197 с.

УДК 657:651

Римар Г.А.,
к.е.н., старший викладач кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬТА ЇЇ МІСЦЕ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В сучасному ринковому середовищі підприємницька діяльність здійснюється в різних галузях економіки й у різних організаційно-правових формах. Успіх бізнесу безпосередньо залежить від ефективного використання в процесі господарських операцій наявних ресурсів. Відтак підприємницька діяльність складається з трьох взаємопов'язаних елементів, а саме: інвестиційної, операційної та фінансової діяльності. Для узгодження різних видів діяльності існує специфічна функція – управління.

На сучасному підприємстві управління забезпечує планування, організацію, мотивацію, а також контроль та регулювання діяльності.

Відтак, планування охоплює встановлення мети діяльності, визначення необхідних ресурсів та шляхів досягнення мети. При виявленні значних розбіжностей залежно від причин відхилень здійснюють регулювання та